

АНДРОНОВ ІГОР ВОЛОДИМИРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри цивільного процесу,
доктор юридичних наук, доцент*

АНДРОНОВА ВІКТОРІЯ АРТУРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення,
кандидат юридичних наук*

ЗАЛУЧЕННЯ ТРЕТІХ ОСІБ СУДОМ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

Унаслідок прийняття Закону України від 15.01.2020 р. № 460-IX «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративно-судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ» [1] було черговий раз «розмито» правовий статус таких процесуальних суб'єктів як треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору. Маємо на увазі нову редакцію п. 1 ч. 1 ст. 365 ЦПК України, яка дозволила судді-доповідачу в порядку підготовки справи до апеляційного розгляду залучати до участі у справі третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, у разі встановлення, що рішення суду першої інстанції може вплинути на права та обов'язки таких осіб, які не брали участі у справі.

Слід відзначити, що підстава залучення третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, до участі в справі на стадії апеляційного провадження сформульована інакше, ніж у ч. 1 ст. 53 ЦПК, що передбачає підставу залучення таких суб'єктів до участі в справі судом першої інстанції. Тим самим розширено коло осіб, які можуть бути залучені як треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, судом апеляційної інстанції порівняно з судом першої інстанції.

Законодавцем не враховано, що кожен учасник справ позовного провадження має свій унікальний правовий статус, обумовлений характером його юридичного інтересу, який, у свою чергу, безпосередньо залежить від того, чи є дана особа учасником спірних матеріальних правовідносин, що є предметом судового розгляду. Таким чином, процесуальний статус особи безпосередньо залежить від правового статусу цієї особи у матеріальних правовідносинах і впливає на ту процесуальну функцію, яку виконує конкретний процесуальний суб'єкт.

Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на відміну від сторін та третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, не є учасниками спірних матеріальних правовідносин, що є предметом судового розгляду, а отже рішення суду не може безпосередньо впливати на їх права чи обов'язки. Водночас, рішення може на них вплинути побічно у зв'язку з наявністю

преюдиціального зв'язку між матеріальними правовідносинами, що є предметом судового розгляду, та іншими матеріальними правовідносинами, учасниками яких є одна зі сторін спору і дана третя особа.

Наявність такого преюдиціального зв'язку між двома матеріальними правовідносинами є обов'язковою ознакою третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору. Саме тому «справжні» треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, зустрічаються в судовій практиці досить нечасто.

Функція інституту третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, зводиться до забезпечення захисту інтересів третьої особи до запобігання можливому порушенню її прав [2, с. 317-318]. Переважно, інтерес такої третьої особи полягає в тому, щоб убезпечитись від можливого у майбутньому регресного позову до неї.

Якщо ж рішення суду може безпосередньо вплинути на права та обов'язки певної особи, то така особа в суді першої інстанції набуває статусу позивача (співпозивача), відповідача (співвідповідача) або третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору. Чому ж у суді апеляційної інстанції всі ці особи набувають статусу третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору? Тобто, якщо особа в суді першої інстанції помилково не була залучена як співвідповідач або належний відповідач, вона чомусь судом апеляційної інстанції залучається як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору? В цьому немає логіки. Новий закон дозволяє виникнення навіть такої абсурдної ситуації, коли суд апеляційної інстанції залучить третю особу, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, до участі у справі окремого провадження, якщо рішення у цій справі може вплинути на її права та обов'язки. Однак у справах окремого провадження взагалі немає такого суб'єкта.

Звичайно, на стадії апеляційного провадження не можуть залучатися співпозивачі, співвідповідачі або треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору. Однак це не означає, що будь-кого можна залучати як третю особу, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору.

Склад учасників справи, передбачений ст. 42 ЦПК формується в суді першої інстанції та не може змінюватись судами вищестоящих інстанцій. Якщо третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, не виконала своїх процесуальних функцій в суді першої інстанції, їй немає сенсу залучати на стадії апеляційного провадження. Тим більше немає підстав залучати як третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, суб'єктів, які за характером своєї юридичної заінтересованості не можуть мати такого процесуального статусу.

Таким чином, якщо в процесі підготовки справи до апеляційного розгляду суддя-доповідач встановить, що рішення суду першої інстанції може вплинути на права та обов'язки таких осіб, які не брали участі у справі, він повинен не залучати таких осіб як третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, а направити їм повідомлення про розгляд справи з роз'ясненням їх права приєднатися до

апеляційної скарги або подати власну апеляційну скаргу, надавши їм достатній час для вчинення даних процесуальних дій.

Список використаної літератури:

1. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ: Закону України від 15.01.2020 р. № 460-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 29. Ст. 194.
2. Курс цивільного процесу: підручник / В.В. Комаров, В.А. Бігун, В.В. Баранкова та ін.; за ред. В.В. Комарова. Х.: Право, 2011. 1352 с.

Ключові слова: правосуддя, цивільний процес, суб'єкти процесуальних відносин, апеляція, учасники справи, правовий статус.

Ключевые слова: правосудие, гражданский процесс, субъекты процессуальных отношений, апелляция, участники дела, правовой статус.

Key words: justice, civil proceedings, subjects of procedural relations, appeal, participants in the case, legal status.

ДДЕНКО ЛАРИСА ВАСИЛІВНА

*Міжнародний гуманітарний університет,
професор кафедри цивільного та господарського права та процесу,
доктор юридичних наук, доцент*

СИСТЕМА ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ЦИВІЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Системою цивільних процесуальних правовідносин є сукупність правовідносин у сфері здійснення правосуддя в цивільних справах, тому їх класифікація за великою кількістю ознак є необхідною. Незважаючи на це, особливого науково-теоретичного та науково-практичного інтересу проблема визначення системи цивільних процесуальних правовідносин не набула і до сьогодні. Вітчизняні науковці, які в тій чи іншій мірі звертаються до даного питання, користуються працями, датованими ще радянською епохою. Досліджень, здійснених у межах розробки вітчизняних правових інститутів, було здійснено вкрай мало.

Актуальність даної проблеми можна виразити в наступних напрямках: по-перше, належне визначення та класифікація цивільних процесуальних правовідносин гарантує ефективність забезпечених і гарантованих чинним законодавством процесуальних прав громадян; по-друге, неприпустимою є ситуація, за якої загалом високодосліджений інститут цивільних процесуальних правовідносин має окремі елементи, які фактично перебувають поза увагою науковців. Отже, низький рівень наукової розробленості та важливість даного питання